

หลักมนุษยธรรมกับการศึกษาของเด็กเคลื่อนย้าย Humanity and Education of Migrant Children

สันติพงษ์ มูลฟอง

Santiphong Moonfong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

พัชยานี ศรีนวล

Patchayanee Srinual

มูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล

Legal Status Network Foundation

Corresponding Author, E-mail : luangsalween@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย 2. เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิการศึกษาที่มีต่อเด็กเคลื่อนย้าย 3. เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและการคุ้มครองเด็กเคลื่อนย้ายให้มีความปลอดภัย เป็นการศึกษาข้อมูลสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะเด็กที่มีเป้าหมายมาเพื่อการศึกษา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายหลักกรณีศึกษาเด็กนักเรียนโรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง จำนวน 126 คน และเด็กเคลื่อนย้ายในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและแม่ฮ่องสอน รวมถึงเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G และสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในระดับโลก ประกอบกับกฎหมายนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 126 คนเป็นเด็กที่เคลื่อนย้ายมาจากประเทศเมียนมาและมีเด็กอีกจำนวนมาที่เคลื่อนย้ายมาจากอาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีแนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น เพราะมีปัจจัยจากประเทศต้นทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้เด็กไม่มีหลักฐานการทะเบียนราษฎร แม้ประเทศไทยให้สิทธิด้านการศึกษาเป็นไปตามหลักสิทธิเด็ก โดยกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคน เด็กที่ไม่มีเอกสาร จะได้รับเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G แต่พบว่าหลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทการโยกย้ายถิ่นฐานของเด็ก และเด็กไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ ทำให้ตก

เป็นคนที่ไร้รัฐไร้สัญชาติ รัฐควรใช้หลักการสากลว่าด้วยมนุษยธรรมในการคุ้มครองสิทธิ ส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับการเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทางควรร่วมมือกันจัดทำแผนการคุ้มครองเด็กที่อยู่ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐานจะทำให้เด็กได้รับความปลอดภัย

คำสำคัญ : การศึกษาเพื่อปวงชน, เด็กเคลื่อนย้าย, มนุษยธรรม

Abstract

This article aims to study the Humanity and Education of Migrant Children which had three objectives: 1. To study situations of children on the move who reside in Thailand; 2. To study problems and impacts on educational rights towards children on the move; and 3. To seek approaches for appropriate educational management and safe protection for children on the move. This study studied situations of children on the move in Thailand. particularly Children on the move who targeted for education. The main cases study of this article are 126 students from Thairath Wittaya School 6 of Ang Thong Province, Children on the move at schools in Chiang Mai, Chiang Rai, and Mae Hong Son provinces, and also including students with G code. The study also included global children on the move situations and relevant laws and policies.

The study found that 126 target children emigrated from Myanmar, with more cases of children on the move migrated to Thailand due to socio-economic and political factors. children have no political evidence. There is no proof of people's registration, but they are granted educational rights in accordance with the child's right. The Ministry of Education classified these children with an identity code starting with G. It found that the curriculum and educational system are not compatible with the migration context of children. The Thai government should apply international principles on protection and encourage children and parents

to learn about immigration law. The governments of both the source and destination must cooperate in establishing a child protection plan that is in the context of immigration.

Keywords: Education for all, children on the move, humanity

บทนำ

เมื่อการศึกษาเป็นของเด็กทุกคน (Education for all) ตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ข้อ 28 , 29) ประเทศไทยได้เป็นรัฐภาคีตั้งแต่ปี พ.ศ 2535 และได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ได้ให้สิทธิทางการศึกษากับเด็กทุกคน เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติหรือเด็กที่ไม่มีหลักฐานการทะเบียนราษฎร แนวทางปฏิบัติจะพบว่าเด็กที่มาสมัครเรียนไม่ปรากฏหลักฐานการทะเบียนราษฎร ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ได้มีหนังสือสั่งการที่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่สิทธิในการศึกษาของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ได้ขยายสิทธิในการศึกษาของกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาให้เด็ก เยาวชน ทุกๆกลุ่ม สามารถเข้าถึงการศึกษาเรียนรู้ตามความสามารถที่ตนมีอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณรายหัวให้แก่ นักเรียน นักศึกษาเหล่านี้ด้วย เป้าหมายคือ การให้ความสำคัญทางการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของชีวิตเด็ก แล้วไม่สามารถจะรื้อได้ ซึ่งต้องการให้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าทางประเทศชาติเจริญก้าวหน้าต่อไป (องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 2563 : 30 - 31)

ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศเมียนมา ซึ่งทำให้ประชากรของประเทศบริเวณชายแดนมีการเคลื่อนย้ายกันจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศเมียนมา ซึ่งประเทศไทยได้มีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ มีทั้งที่ได้ขออนุญาตเข้าเมืองและได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และมีส่วนหนึ่งได้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามพื้นที่ชายแดนและกระจายตัวไปทุกแห่งในของประเทศด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าวพบว่ามี การเคลื่อนย้ายของกลุ่มเด็กบางคนได้เคลื่อนย้ายมากับบิดา

มารดา แต่บางคนได้เคลื่อนย้ายมาตามลำพัง ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะไม่มีเอกสารประจำตัว ทำให้เด็กไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีเอกสารรับรองตัวบุคคลจากประเทศต้นทางหรือประเทศอื่นก็ได้ แต่เอกสารนั้นไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายประเทศไทย เด็กที่ไม่อยู่ในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ทำให้กลุ่มเด็กเหล่านี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายไทยหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยให้การรับรองความท้าทายจะทําอย่างไรให้เด็กเหล่านี้ได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายไทย

เนื้อเรื่อง

จากการที่ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และได้ยกเลิกข้อสงวนสิทธิทางด้านการศึกษาของเด็ก โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า มีหลักฐานการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 โดยได้ให้สิทธิทางการศึกษาเด็กทุกคน ซึ่งได้มีการกำหนดเป็นกลุ่มนักเรียนที่ต้องมีข้อกำหนดเลขประจำตัวจากระบบ G-code ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเด็กจะไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ขึ้นต้นด้วยอักษร G (General) ตามตัวอย่าง (G-xxxx-xxxx-xx-x) แล้วจะมีการส่งตรวจสอบข้อมูลร่วมกับสำนักบริหารการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร โดยนายทะเบียนจะตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย
2. ไม่สามารถเพิ่มชื่อในใบทะเบียนบ้าน (ทร.13,และ ทร.14) ได้
3. ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎรของประเทศอื่น

เมื่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กนักเรียน นักศึกษา เมื่อตรวจสอบแล้วมีคุณสมบัติก็จะได้จัดทำทะเบียนประวัติบุคคล แล้วจะได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประเภทเลข 0 หลักที่ 6-7 จะเป็น 00 ตามตัวอย่าง (0-xxxx-00-xxx-xx-x) จะได้ไม่ตกเป็นคนไร้รัฐอีกต่อไป และจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะหลักประกันสุขภาพ การเดินทาง การทำงาน ส่วนจะได้มีสัญชาติไทยหรือไม่ให้พิจารณาตามกฎหมายสัญชาติต่อไป แต่ก็มีเด็กบางคนไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้เพราะขาดคุณสมบัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร โดยเฉพาะการไม่มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย เพราะยังมีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศต้นทางและมีการเดินทางไปหาผู้ปกครอง จึงทำให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับ

สิทธิเฉพาะด้านการศึกษา ไม่มีสิทธิอยู่อาศัย ไม่มีหลักประกัน ไม่มีสิทธิเดินทาง ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติที่อยู่อาศัยในประเทศไทยที่รัฐบาลประเทศต้นทางและรัฐบาลประเทศปลายทางจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องต่อไป (กระทรวงมหาดไทย, 2562 : 1 - 2)

สถานการณ์ปัญหาเด็กเคลื่อนย้ายในโลก

สถิติโลกขององค์การยูนิเซฟ (Unicef) เมื่อปี พ.ศ.2559 เปิดเผยว่ามีเด็กเคลื่อนย้ายกว่า 50 ล้านคนทั่วโลกที่ออกจากประเทศบ้านเกิดของตนและมากกว่าครึ่งของเด็กเหล่านั้นหนีออกจากบ้าน โดยมีสาเหตุอันเนื่องมาจากความรุนแรงและความไม่ปลอดภัยในประเทศไทยสัดส่วนเด็กข้ามชาติมีจำนวนค่อนข้างสูง ในจำนวนประชากรข้ามชาติและคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สถิติปี 2561 องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) ระบุว่าเด็กข้ามชาติประมาณ 3 - 4 แสนคน แต่ได้รับการลงทะเบียนประมาณ 1.5 แสนคน ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย นอกนั้นตกเป็นคนไม่มีสถานะทางทะเบียน อย่างไรก็ตาม คาดว่าจำนวนเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ น่าจะมีจำนวนสูงกว่านี้ เนื่องจากยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่ไม่มีเอกสารรับรองสถานะจากรัฐบาล และยังไม่สามารถเข้าถึงการมีสถานะบุคคลได้ โอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่เด็กข้ามชาติและเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย สิทธิในการศึกษาของเด็กทุกคน ได้รับการยอมรับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐบาลได้จัดทำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ให้แก่เด็กทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางกฎหมายและเชื้อชาติ จะสังเกตได้ว่าเด็กนักเรียนที่ไม่ปรากฏหลักฐานการทะเบียนราษฎร โดยทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเลขประจำตัว 13 หลักให้เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีเลขประจำตัวนี้ด้วยอักษร G (General) ปีการศึกษา 2565 มีจำนวน 112,841 คน (ข้อมูล เดือน เมษายน 2566) ซึ่งในจำนวนดังกล่าวจะมีเด็กที่เคลื่อนย้ายมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจุบันได้เรียนหนังสือและอยู่ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติแล้วจะจัดทำทะเบียนประวัติ ซึ่งถือว่าว่างเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สอดคล้องกับปัจจุบัน ภาวะคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ หรือตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ได้รับการยอมรับในฐานะพลเมืองของรัฐใดๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนหลายล้านคนทั่วโลก บุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้

ปี 2557 สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)) ได้เริ่มแคมเปญ เรียกว่า โครงการยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติทั่วโลก (IBelong) เพื่อรณรงค์และเรียกร้องให้ยุติภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติทั่วโลก รัฐบาลไทย ได้เข้าร่วมการรณรงค์ ดังกล่าว มีเป้าหมายร่วมกันที่จะยุติภาวะไร้รัฐ ไร้

สัญชาติ ภายในปี 2567 และให้คำมั่นสัญญาที่จะลดและแก้ไขปัญหาสถานะทางกฎหมาย สำหรับคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติรวมถึงเด็ก เพื่อให้พวกเขาได้เข้าถึงการศึกษาและสวัสดิการทางสังคมและคุ้มครองเด็ก จากงานสัมมนาระดับชาติว่าด้วยยุติภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติของเด็กในประเทศไทย (เมื่อวันที่ 31 พ.ค. 2566 ณ กรุงเทพฯ) “ปัจจุบัน กฎหมายไทยอนุญาตให้เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยสามารถจดทะเบียนการเกิดได้สูติบัตร เข้าเรียนในโรงเรียนหรือการรักษาพยาบาลได้แม้ว่าพวกเขาจะไม่มีสถานะทางกฎหมายหรือเอกสารใดๆก็ตาม นางเอกสิริ ปิณฑะรุจิ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศได้กล่าวอีกว่า “งานสัมมนาในวันนี้ไม่เพียงแต่เป็นโอกาสที่จะสะท้อนความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความไร้รัฐ ไร้สัญชาติในเด็กเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เราคัดกรอง และเร่งความพยายามในการแก้ไขปัญหาการ ไร้รัฐ ไร้สัญชาติของเด็กในประเทศอย่างครอบคลุม รัฐบาลไทยจะใช้โอกาสนี้เพื่อเร่งดำเนินการร่วมมือกับหน่วยงานของสหประชาชาติและภาคประชาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติในประเทศไทย”(องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2566 : ออนไลน์)

กรณีศึกษาเด็กนักเรียนที่ยังตกอยู่ในภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติ และกำลังเกิดข้อพิพาททางความคิดเห็นของสังคมไทย โดยเด็กและบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหลากหลายแง่มุม เพื่อจะหาทางออกของปัญหาดังกล่าวนี้

กรณีศึกษาเด็กนักเรียน 126 คน จังหวัดอ่างทอง

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เด็กนักเรียนจำนวน 126 คน จากโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 จังหวัดอ่างทอง ถูกหน่วยงานภาครัฐโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จังหวัดอ่างทอง ตรวจสอบและแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ตรวจสอบและแจ้งความดำเนินคดีกับผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 และพวก 5 คน ในฐานะความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมืองในการนำพาคนเข้าเมืองและจัดให้มีที่พักอาศัย ปกปิดซ่อนเร้น เด็กนักเรียนดังกล่าวประกอบด้วย เด็กนักเรียนจำนวน 34 คน ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่มีข้อมูลอยู่ในระบบการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2565 เด็กกลุ่มที่ 2 ได้ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น ซึ่งทั้งสองกลุ่มเป็นนักเรียนกลุ่ม ตัว G (General) ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติและเด็กกลุ่มที่ 3 นักเรียนอีกจำนวน 72 คน ซึ่งเป็นเด็กที่รับมาให้มีในปีการศึกษา 2566 เด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นเด็กเคลื่อนย้าย มากลจากประเทศเมียนมา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มีบางคน

ที่ได้เดินทางเข้ามากับผู้ปกครองแต่ได้แยกกันอยู่ โดยผู้ปกครองได้นำเด็กไปฝากเรียนและอาศัยอยู่ที่สถานสงเคราะห์วัดสระแก้ว แล้วผู้ปกครองทำงานอยู่ในประเทศไทย การจัดการปัญหาดังกล่าวเบื้องต้นได้มองว่าโรงเรียนดำเนินการผิดขั้นตอนในการนำพาเด็กเข้าเมืองมาเรียนหนังสือโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง จึงได้มีการแจ้งความดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนเด็กมีความผิดเป็นผู้เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ด้วยความเป็นเด็กจึงไม่ถูกดำเนินคดี แต่จะต้องส่งกลับออกนอกประเทศ เด็กทุกคนได้เข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อมประสานให้ผู้ปกครองที่แท้จริงมารับโดยส่งกลับออกนอกประเทศ แต่มีเด็กจำนวน 4 คน ไม่มีผู้ปกครองที่แท้จริงมารับ จึงได้ฝากไว้กับสถานสงเคราะห์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย แล้วจะมีการจัดหาโรงเรียนให้เด็กได้เรียนหนังสือระหว่างรอผู้ปกครองที่แท้จริงมารับ แต่มีการประเมินสถานการณ์ว่าเด็กกลุ่มนี้เมื่อกลับไปแล้วอาจจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยอีก เพราะความยากลำบากของครอบครัว ไม่มีที่เรียนหนังสือและสถานการณ์ความรุนแรงประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่จะดำเนินการเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมายได้อย่างไร เพราะเด็กไม่มีหนังสือเดินทาง (Passport) จากประเทศใดๆ

ส่วนการดำเนินคดีกับผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 และพวก อยู่ระหว่างพิจารณาสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรป่าโมก กำลังดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง โดยมีสภานายความ นักวิชาการด้านกฎหมาย รวบรวมพยานหลักฐาน โดยจะมีพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยให้ข้อมูลและมีการประสานการคุ้มครองสิทธิโดยสิทธิโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดอ่างทอง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย อ้างว่าดำเนินการผิดขั้นตอน ซึ่งจะต้องรอผลการดำเนินต่อไป

จากกรณีศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นกระบวนการดำเนินการที่ได้ใช้หลักกฎหมายเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคนเข้าเมือง ซึ่งประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่ปรากฏการณ์เด็กข้ามแดนมาเรียนหนังสือ ซึ่งมีมาเป็นระยะเวลา นานมาก แต่มักจะพบพื้นที่หรือโรงเรียนตามแนวชายแดน แต่อย่างไรก็ตามเคลื่อนย้ายเด็กลักษณะแบบนี้คงมีอีกหลายโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดอื่นใน แนวโน้มจะมีมากขึ้น เพราะระบบการศึกษา ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้โอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กทุกคน แต่โรงเรียนก็ต้องไม่เป็นรัฐะจัดหานำพาเด็กเข้าเมืองหรือเคลื่อนย้ายเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยที่รัฐบาลก็ต้องมีกลไกการบริหารจัดการทั้งกฎหมาย นโยบายที่ชัดเจน รวมถึงการจัดที่พักอาศัย เพราะเด็ก

ส่วนใหญ่เดินทางมาตามลำพัง บุคคลหรือหน่วยงานที่จัดที่พักอาศัยให้กับเด็กก็จะต้องเป็นไปตามกลไกการคุ้มครองเด็ก ภายใต้กฎหมายการคุ้มครองเด็กเพื่อจะให้เด็กได้มีสวัสดิภาพอยู่อาศัย การดำรงชีวิตจะต้องปลอดภัย

เมื่อเกิดเหตุจากกรณีศึกษาดังกล่าว จึงเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ โดยต่างฝ่ายแต่ละหน่วยงานก็มีเครื่องมือของตนเองโดยการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต่างก็มีเจตนาที่ดีเพียงแต่อาจจะมึนงง มุมมอง บทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกับปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ แต่อย่างไรก็ตามจากกรณีศึกษานี้จะทำให้มีการถกเถียง พุดคุยกันอย่างหลากหลายและกว้างขวาง เพื่อจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกฎหมาย นโยบายของประเทศไทย แต่ทุกฝ่ายต้องยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะต้องลด ละเลิกมายาคติ อคติ และการที่ต่างฝ่ายต่างต้องการชัยชนะจากเหตุการณ์ครั้งนี้ เพราะยังมีเด็กและโรงเรียน อีกจำนวนมากรอความหวังในการจัดการปัญหาได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมทุกฝ่าย

การศึกษาเพื่อปวงชนที่เหมาะสมกับเด็กเคลื่อนย้าย

เด็กทุกคนต้องได้เรียนหนังสือ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของนานาชาติ นำโดยองค์การยูเนสโก ประกาศแนวคิด (Education for all) ตั้งแต่ปีค.ศ. 2015 เด็กในภาวะการโยกย้ายถิ่นฐาน ภายใต้ความก้าวหน้าและความท้าทาย กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มนี้ แม้จะไม่มีเลขประจำตัวเพื่อเข้าเรียนได้ จึงนับว่ามีความก้าวหน้าระดับหนึ่ง แต่ความท้าทายยังมีอยู่ว่าการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการให้บริการเป็นหลักสูตรของประเทศไทยและเป็นภาษาไทย หากเด็กและครอบครัวไม่ได้อาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศไทย ก็มีปัญหากการกลับไปต่อยอดหรือศึกษาต่อในประเทศต้นทาง อย่างไรก็ตามประเทศไทยกำลังอยู่ในขั้นตอนความร่วมมือกับประเทศต้นทาง เนื่องจากเด็กที่โยกย้ายถิ่นฐานส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีรายละเอียดความร่วมมือในการส่งหลักฐานการศึกษาและตำราเรียนมาจากประเทศต้นทางของเด็ก รวมทั้งมอบให้คนจากประเทศต้นทางมาเป็นผู้สอน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจากประเทศไทย เพราะไม่ได้ใช้มาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรของไทย ดังนั้นความท้าทายในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า รัฐบาลประเทศต้นทาง โดยหน่วยงานทางการศึกษาหรือสถานกงสุล จะแสดงบทบาทในการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพทางการศึกษาที่ว่าให้กับเด็กที่อยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างไร การจัดการ ศึกษาต้องสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจจะกระทำในกรอบความร่วมมือของอาเซียนก็ได้ในเรื่องการกำหนดหลักฐาน

สูตรการศึกษาและตำราเรียนจากประเทศต้นทางมาจากบริเวณทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มาจากประเทศต้นทาง รวมถึงสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาจากประเทศต้นทางด้วย นอกจากนี้ยังควรขอให้เด็กและผู้ปกครองเสนอแผนในการพัฒนาบุตรหลานของตนว่าจะกลับไปเรียนต่อ กลับไปทำงาน ฝึกงาน ในประเทศต้นทางเมื่อไร อย่างไร เพื่อรัฐบาลประเทศต้นทางจะสามารถจัดบริการรองรับการศึกษาสู่สังคม ในประเทศต้นทางของเด็ก

การเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยตามช่องทางธรรมชาติ

เด็กไม่มีเอกสารบัตรประจำตัว ในที่นี้จากคู่มือสิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย โดยองค์กรยูนิเซฟ (Unicef) คือเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีเอกสารรับรองตัวบุคคลจากประเทศต้นทางหรือประเทศอื่นก็ได้ แต่เอกสารยังไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งเด็กกลุ่มนี้สามารถจำแนกได้ 6 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. เด็กอายุระหว่าง 0 – 15 ปี อพยพติดตามผู้ปกครองมาเป็นแรงงาน ซึ่งจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามเท่านั้น
2. เด็กอายุระหว่าง 15-18 ปี อพยพติดตามครอบครัวไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงาน ซึ่งเด็กบางคนสามารถทำงานได้เท่าที่กฎหมายกำหนด
3. เด็กเกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้แจ้งเกิด ซึ่งจะต้องดำเนินการแจ้งเกิดโดยออกสูติบัตรให้โดยนายทะเบียน
4. เด็กถูกทอดทิ้งหรือไร้รากเหง้า ซึ่งจะต้องดำเนินการขอหนังสือรับรองการเป็นคนไร้รากเหง้า
5. เด็กข้ามชาติในสถานศึกษามีระบุเป็นกลุ่ม G (Generate) จะต้องตรวจสอบแล้วดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคล
6. เด็กข้ามชาติอยู่ในคณะเรียนหนังสือหรือสถานศึกษาที่ไม่ได้กำหนดรหัสให้เด็ก ซึ่งจะต้องกำหนดกลุ่มรหัสเด็กตัว G (Generate) ผ่านระบบ G - Code

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

เด็กกลุ่มเหล่านี้สามารถแก้ไขปัญหาตัวสถานะบุคคลได้ 3 แนวทาง คือ

1. กรณีเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา, ลาว, กัมพูชา) ที่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทาง ให้ดำเนินการขออนุญาตเข้าเมืองให้ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมืองโดยมีวีซ่า นักเรียนหรือถ้าอายุ 18 ปี ก็ขอวีซ่าเพื่อทำงานได้

2. กรณีเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางและไม่สามารถพิสูจน์สถานะบุคคลจากประเทศต้นทางได้กรณีนี้อาจจะถือได้ว่าเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สามารถยื่นคำร้องขอจัดทำทะเบียนประวัติและมีบัตรประจำตัวตามมาตรา 38 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติทางทะเบียนราษฎร แต่ต้องมีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทยและพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติกับประเทศต้นทาง

3. เด็กกลุ่มนักเรียนได้รับการบันทึกเป็นบุคคลในสถานศึกษาและได้รับการกำหนดเป็นกลุ่มรหัส G สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้ (เหมือนกลุ่มที่ 2) โดยให้หัวหน้าสถานศึกษารับรองและยื่นคำร้องที่สำนักทะเบียนอำเภอสถานศึกษาตั้งอยู่

การเดินทางข้ามแดนคือการเดินทางจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งจะต้องขออนุญาตเข้าเมืองให้ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมือง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ได้ระบุว่าคนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรืออนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งกลับออกนอกราชอาณาจักรก็ได้ ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใดก็ได้แต่จะต้องมีหลักประกันว่าไม่หลบหนีและจะต้องกำหนดให้มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามนัดหมาย

สิทธิในการได้รับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย

การรับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย ไม่ได้หมายความว่าเพียงถูกบันทึกรายการลงทะเบียนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการบันทึกรายการในทะเบียนประวัติประเภทต่างๆด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีตัวตนตามกฎหมายจึงทำให้เห็นว่าเด็กที่เคลื่อนย้ายมาถ้ามีเอกสารจากประเทศต้นทางและขออนุญาตเข้าเมืองตามกฎหมาย ก็มีสิทธิการอยู่อาศัยและเอาชื่อเพิ่มเข้าไปในระบบทะเบียนราษฎร แต่สำหรับเด็กที่ไม่มีเอกสารจากประเทศต้นทางและเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง แต่พิสูจน์แล้วตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ตามทะเบียนจะต้องจัดทำทะเบียนประวัติ ทำให้มีสิทธิการอยู่อาศัยในประเทศไทย สิทธิการอยู่อาศัยของคนต่างด้าว มีด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. สิทธิการอยู่อาศัยชั่วคราว

2. สิทธิการอยู่อาศัยถาวร

ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นไปตามกฎหมายคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ตามมาตรา 17 ใน

การกำหนดให้สิทธิอาศัยแก่คนต่างด้าว จึงทำให้เห็นว่าเมื่อมีการดำเนินการเดินทางอย่างถูกต้อง ก็จะทำให้มีความปลอดภัย และจะได้รับสิทธิอยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565 : 8 - 29)

หลักมนุษยธรรม ในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับเพื่อนมนุษย์ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ ด้วยกันเอง ปลอดภัยจากการเบียดเบียนกันและกัน มีแต่ความเป็นมิตรและช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมมือกันของสังคม ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร 4 ในพระไตรปิฎก เป็นธรรมอันประเสริฐปราศจากโทษ เมตตาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความรักให้ผู้อื่น กรุณาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความสงสารให้ผู้ประสบความทุกข์ มุทิตาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความยินดีกับผู้อื่น อุเบกขาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความวางเฉยต่อความทุกข์ ความสุขของผู้อื่น ในระหว่างรอกลไกการบริหารจัดการหรือกำหนดนโยบายจากรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้หลักการสากลด้านมนุษยธรรมมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือหลัก พรหมวิหาร ที่มีคุณค่ากับการจัดการศึกษาของมนุษย์ (เนตรชนก โภธารามิก, 2562 : 6)

อภิปรายผล

จากการศึกษาได้พบเด็กเคลื่อนย้าย (Children on the Move) ที่ได้เดินทางจากประเทศอื่นมาอาศัยอยู่อีกประเทศหนึ่ง มีทั้งที่เดินทางมาตามลำพังและเดินทางมากับผู้ปกครอง ส่วนใหญ่จะพบว่าเด็กจะไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร และการเดินทางเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายเข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ เด็กเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศ กลายเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งรวมถึงเด็กกลุ่มเป้าหมายจากโรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง จำนวน 126 คนได้เดินทางมาจากประเทศเมียนมา ได้สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในประเทศไทยที่โครงการคุ้มครองเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ได้ทำการศึกษาไว้ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษานี้จำนวนกลุ่มที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ตามรายงานข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับสิทธิด้านการศึกษาตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่รัฐบาลไทยเป็นประเทศสมาชิก ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ได้รับรองสิทธิด้านการศึกษาให้สำหรับเด็กทุกคน ส่วนการบริหารจัดการทางด้านเอกสารการแสดงผลตัวตนและจัดทำประวัติข้อมูลเด็กนักเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดเป็นกลุ่มที่

มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (General) ผ่านระบบ G-Code เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 เป็นไปตามเจตนารมณ์ขององค์การยูเนสโก ที่รณรงค์ว่าการศึกษามีไว้เพื่อปวงชน ซึ่งได้รับบุไว้ในรายงานประเทศไทยกับ 30 ปีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562 : 64) แต่ยังไม่ปรากฏข้อมูลพบว่าเด็กอีกจำนวน 72 คนที่โรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง ยังไม่ได้รับการกำหนดเป็นนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ซึ่งทำให้เห็นว่าแนวทางปฏิบัติของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษายังไม่ได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายทางด้านการรับเด็กเข้ารับตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จึงเป็นสาเหตุให้มีการตรวจสอบความเป็นมาของเด็กกลุ่มดังกล่าวพบว่าเด็กเข้าเมืองมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตรวจสอบกระบวนการนำพาเด็กเข้าเมือง ทำให้เกิดความตึงเครียดกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและเด็กถูกส่งกลับไปประเทศต้นทาง ทั้งหมด แต่เด็กที่อยู่ในระบบการศึกษามีเลขประจำตัวขึ้นต้นอักษร G จะดำเนินการพิจารณาจัดทำทะเบียนประวัติกับสำนักบริหารการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นไปตามหนังสือสั่งการจากกระทรวงมหาดไทย (กระทรวงมหาดไทย, 2562 : 1 - 2) สำหรับเด็กที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่จะจัดทำประวัตินั้น จะต้องมิถูกลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย ไม่ได้เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านหรือกำหนดเลขประจำตัวไว้ และไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎรของประเทศอื่น ผลการตรวจสอบคุณสมบัติปรากฏเด็กบางคนไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้ เพราะไม่ได้มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย โดยมีการกลับไปต่างประเทศช่วงหยุดเรียน และเด็กบางคนเกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้แจ้งเกิด เด็กบางคนเป็นผู้ติดตามบิดามารดาผู้เป็นแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น ทำให้เด็กตกเป็นคนที่ไร้รัฐไร้สัญชาติสอดคล้องกับรายงานสิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565 : 7)

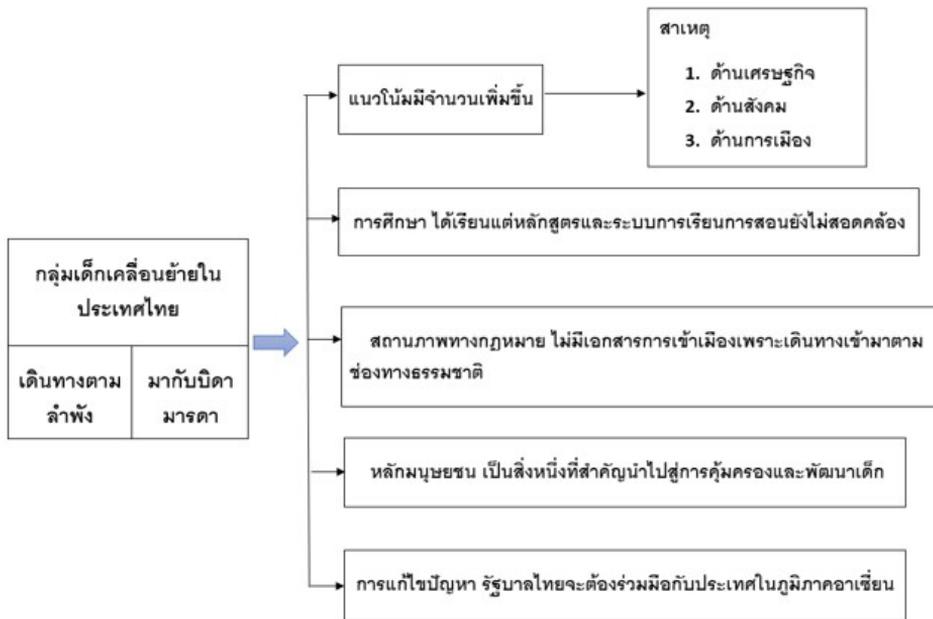
ปัจจุบันแม้เด็กจะมีสถานที่อยู่อาศัยในประเทศไทย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ จะจัดกลุ่มเป็นบุคคลประเภทใด เป็นผู้เข้าเมืองในลักษณะใด เด็กมีความเสี่ยงจากการเดินทางที่ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กบางคนเดินทางมาตามลำพัง อาจจะถูกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จึงจะต้องสร้างระบบการเคลื่อนย้ายเด็ก และจะต้องรับรองความปลอดภัยได้อย่างไร นอกจากนี้พบว่าเด็กยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะเด็กเคลื่อนย้าย จะจัดการศึกษาที่เหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะต้องสร้างความร่วมมือทั้งประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ในระหว่างรอกลไกการบริหารจัดการหรือกำหนดนโยบาย

จากรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้หลักการสากลด้านมนุษยธรรมมาใช้ซึ่งสอดคล้องกับที่ปรากฏในบทความวารสารศิลปะการจัดการ เรื่อง พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย ของ เนตรชนก โพรรามิก ว่าด้วยแนวทางหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาคือหลักพรหมวิหาร มีคุณค่ากับการจัดการศึกษาของมนุษย์ (เนตรชนก โพรรามิก, 2562 : 6)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในครั้งนี้ได้พบว่ามีประชากรเด็กเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศเป็นจำนวนมาก มีทั้งที่เดินทางมาตามลำพังและเป็นผู้ติดตามบิดามารดา ส่วนใหญ่เข้าเมืองมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงทำให้ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติแต่อยู่อาศัยในประเทศไทย

1. แนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นซึ่งเกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศต้นทาง ก่อให้เกิดความยากจนเด็กไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา ประกอบปัจจัยความความขัดแย้งภายในประเทศ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนได้และยังไม่สามารถจะเข้าสู่ภาวะปกติเมื่อไหร่
2. เด็กเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้เข้าเรียนหนังสือ แต่หลักสูตรและระบบการเรียนยังไม่สอดคล้องกับเด็กที่อยู่ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน
3. เด็กส่วนใหญ่เข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ เพราะไม่มีหลักฐานการทะเบียนในการจะนำไปขออนุญาตเข้าเมืองตามกฎหมายจึงต้องเข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ ทำให้ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
4. หลักมนุษยธรรมที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร เป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญที่นำไปใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการ ให้เด็กได้รับการศึกษา อยู่อาศัยอย่างปลอดภัยชั่วคราว
5. ประเทศไทยจะต้องร่วมกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ให้มีแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองเด็กในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน

ภาพประกอบองค์ความรู้

สรุป

เมื่อหลักการสากลว่าด้วยสิทธิในการศึกษามีไว้สำหรับทุกคน (Education for all) โดยเฉพาะเด็กจะต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพราะเข้าใจดีว่าการศึกษาคือเป็นรากฐานทำให้มีคุณภาพชีวิตดีและสร้างสรรค์ให้เกิดสันติสุข หน่วยงานทางการส่งเสริมการศึกษา หรือรัฐบาลจะปฏิเสธให้การศึกษากับเด็กไม่ได้ โดยเด็กจะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยข้อจำกัดใดๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ตามเจตนารมณ์ของหลักการว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเด็กทุกคนจะต้องได้เข้าเรียนศึกษา แม้ว่าจะไม่มีหลักฐาน การทะเบียนราษฎร โดยเฉพาะเด็กเคลื่อนย้ายข้ามแดนจากประเทศต้นทางยังอยู่อาศัยในประเทศปลายทาง โดยรัฐต้นทางกับรัฐปลายทางจะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงสถานการณ์การเคลื่อนย้ายเด็กด้วย ซึ่งจะต้องมีรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กทั้งการดำรงชีวิตในปัจจุบันในประเทศปลายทางและเตรียมความพร้อมที่จะกลับไปใช้ชีวิตในประเทศต้นทางด้วย เพราะการศึกษาเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญสำหรับการเคลื่อนย้ายอย่างปลอดภัย ก็จะต้องมีวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กผู้ปกครองได้เดินทางที่ถูกต้องและปลอดภัย โดยมีกฎหมายคนเข้าเมืองรับรองสถานะเด็กเข้าเมืองให้ถูกต้องและสอดคล้องกับสถานะบุคคลของเด็ก โดย

จะไม่เลือกการปฏิบัติใช้กฎหมายที่ทำให้เด็กถูกลิดรอนสิทธิการเป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นความผิดอาญา แล้วอาจดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของเด็กให้ได้รับสิทธิการอยู่อาศัยในประเทศไทยโดยมีสถานะบุคคลเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ได้รับการรับรองสถานะ โดยจะไม่ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

โดยมีกลไกระหว่างประเทศทั้งประเทศต้นทางและประเทศปลายทางที่สอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมและพุทธจริยศาสตร์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย ความเมตตา ความกรุณา มุทิตา และอุเบกขา ตามหลักพระพุทธศาสนาจากหมวดเกี่ยวกับ สังคมซึ่งได้รวบรวมไว้ในธรรมนุญชีวิต พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542) สำหรับประเทศ ในอาเซียนการได้หลักการปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิของเด็กในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน ในแต่ละประเทศมีแผนปฏิบัติการระดับชาติ ได้ส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิเด็ก ทางด้าน การศึกษา ด้านสุขภาพและ ด้านการจัดการคนเข้าเมือง ให้มีเป้าหมายร่วมกันโดยคำนึงถึง เด็กเป็นสำคัญ เพราะเด็กคืออนาคตของชาติ

การบริหารจัดการโดยมีการปรับปรุงกฎหมายกับนโยบายให้สอดคล้อง สถานการณ์การเคลื่อนย้ายเด็ก โดยเฉพาะกลไกการบริหารจัดการคนเข้าเมือง การจัดการ ศึกษา และการคุ้มครองเด็ก มีการเชื่อมโยงกับกลไกระหว่างประเทศภายใต้กติการะหว่าง ประเทศ เพราะกลุ่มประชากรดังกล่าวเป็นประชากรข้ามชาติ ซึ่งแนวโน้มในอนาคตจะมี ประชากรกลุ่มเหล่านี้เพิ่มขึ้นและมีพัฒนาการเคลื่อนย้ายหลากหลายรูปแบบ ประเทศไทย มีสถานะเป็นทั้งประเทศต้นทาง มีทั้งเด็กสัญชาติไปอยู่ประเทศอื่น และเด็กต่างชาติที่มา เกิดในประเทศไทย ประเทศปลายทางเพราะมีคนเคลื่อนย้ายมาอยู่ประเทศไทยแล้วไปต่อ ประเทศที่อื่น และบางคนได้มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร โดยการรัฐบาลควร จะต้องเร่งบริหารจัดการเพราะสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และได้เริ่มต้นจาก กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เพราะมีระบบข้อมูลชัดเจน มีหน่วยงานคือโรงเรียนได้จัดระบบฐาน ข้อมูลประชากรไว้เบื้องต้น ประกอบกับด้วยความเป็นเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง มีความเสี่ยงที่อาจตกเป็นผู้เสียหายและละเมิด และได้รับความสนใจจากสังคมทั้งในประเทศไทย และนานาชาติ

บรรณานุกรม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์.ประเทศไทยกับ 30 ปีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.** กรุงเทพมหานคร : เทพเพ็ญวานิสย์.

- กระทรวงมหาดไทย. (2562). **เรื่องชักซ้อมแนวทางปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G. หนังสือสั่งการที่ มท.0309.1/ว 5784 ลงวันที่ 30 กันยายน 2562.**
- เนตรชนก โพธารามิก. (2561). พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย. **วารสารศิลปการ จัดการ. 2 (1), 6.**
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2563). **สิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็ก กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย**
- _____. (2565). **สิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กกอพยพโยกย้าย ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย**
- _____. (31 พฤษภาคม 2566). **งานสัมมนาระดับชาติว่าด้วยการยุติภาวะไร้รัฐ ไร้ สัญชาติของเด็กในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 31 กันยายน 2566, จาก <https://www.unhcr.org/th/44037-the-royal-thai-government-unhcr-and-unicef-join-forces-to-accelerate-progress-in-ending-childhood-statelessness.html>**
- องค์กรแพลง อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศไทย. (2563). **คู่มือการชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยว กับแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียน ราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของเด็ก นักเรียน นักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ให้เป็นเลขประจำ ตัว 13 หลัก. กรุงเทพมหานคร: องค์กรแพลง อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศไทย.**